

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય

વિરુદ્ધ

જે.જી. ગ્લાસ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિ.

ડિસેમ્બર ૯, ૧૯૯૭

[એસ.સી. સેન અને એમ. શ્રીનિવાસન, ન્યાયમૂર્તિઓ]

એક્સાઇઝ લો:

સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝિસ એન્ડ સોલ્ટ એક્ટ, ૧૯૪૪: કલમો ૨(એફ), ૩ અને ૪ અને આઈટમ ૨૩-એ.

એક્સાઇઝ ડ્યુટી-ઉત્પાદન-ચોક્કસ પ્રક્રિયા-તેના સમાન હોવા બાબત-બે તબક્કાની કસોટી દ્વારા નક્કી કરવું-કાયની બોટલો પર પ્રિન્ટિંગ કરવું-એક્સાઇઝ ડ્યુટી-તેની વસૂલાત-ઠેરવવામાં આવ્યું: પ્રથમ, શું તે ચોક્કસ પ્રક્રિયા દ્વારા કોઈ અલગ વ્યાપારી વસ્તુ અસ્તિત્વમાં આવે છે અથવા મૂળ વસ્તુની ઓળખ નાશ પામે છે-બીજું, શું તે પ્રક્રિયા વિના મૂળ વસ્તુ કોઈ હેતુ માટે ઉપયોગી રહેશે નહીં-આથી, સાદી કાયની બોટલો પોતે જ વ્યાપારી વસ્તુઓ હોવાથી, આવી બોટલો પર પ્રિન્ટિંગ કરવું એ કલમ ૨(એફ) ના અર્થમાં ઉત્પાદન સમાન નથી-તેથી, જો આવું પ્રિન્ટિંગ સાદી બોટલોનું ઉત્પાદન થાય છે તે સિવાયના અન્ય અલગ પરિસરમાં કરવામાં આવે તો તે એક્સાઇઝ ડ્યુટીને પાત્ર નથી-જો કે, જો આવું પ્રિન્ટિંગ તે જ ફેક્ટરીમાં કરવામાં આવે છે જ્યાં સાદી

બોટલોનું ઉત્પાદન થાય છે, તો પ્રિન્ટિંગ ચાર્જ સહિત પ્રિન્ટેડ બોટલોની કિંમત એ એક્સાઈઝપાત્ર માલની આંકણીપાત્ર કિંમત ગણાશે અને તેના પર ડ્યુટી વસૂલવા પાત્ર રહેશે.

શબ્દો અને શબ્દસમૂહો:

"ઉત્પાદન"—તેનો અર્થ—સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝિસ એન્ડ સોલ્ટ એક્ટ, ૧૯૪૪ ની કલમ ૨(એફ) ના સંદર્ભમાં.

અપીલકર્તા—આસામી સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ટેરિફની ટેરિફ આઈટમ ૨૩—એ હેઠળ આવતા કાચ અને કાચના સામાનના ઉત્પાદક હતા. ત્યારબાદ, અપીલકર્તાએ એક અલગ સીમાંકન કરાવેલા યુનિટમાં સિરામિક કલર વડે કાચની બોટલો પર પ્રિન્ટિંગ કરવાની પ્રક્રિયા શરૂ કરી. સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝના રેન્જ સુપરિન્ટેન્ડેન્ટે અપીલકર્તાને નિર્દેશ આપ્યો કે પ્રિન્ટિંગ/ડેકોરેશન પર થયેલા ખર્ચને ઉમેરીને વધેલી કિંમત પર સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ડ્યુટી ચૂકવ્યા વિના કોઈપણ પ્રિન્ટેડ બોટલો હટાવવી નહીં. ટ્રિબ્યુનલે ઉપરોક્ત હુકમ સામે અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલ ફગાવી દીધી. તેથી હાલની અપીલ દાખલ કરવામાં આવી છે.

અપીલકર્તા—આસામી વતી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે બોટલો પર પ્રિન્ટિંગ અને ડેકોરેશન કરવું એ કોઈપણ રીતે ઉત્પાદન સમાન હોઈ શકે નહીં સિવાય કે તે પ્રક્રિયા કોઈ અલગ વ્યાપારી ઉત્પાદનને અસ્તિત્વમાં લાવે; અને તેના પર કેટલાક લોગો અથવા નામો પ્રિન્ટ થવાને કારણે સાદી બોટલો બોટલ તરીકે મટી જતી નથી.

અપીલ મંજૂર કરતાં, કોર્ટે

ઠેરવેલ કે: ૧. કોઈ પ્રક્રિયા "ઉત્પાદન" ની છે કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે બે તબક્કાની કસોટી ઉભરી આવે છે. પ્રથમ, શું સદર પ્રક્રિયા દ્વારા કોઈ અલગ વ્યાપારી વસ્તુ અસ્તિત્વમાં આવે છે અથવા મૂળ વસ્તુની ઓળખ નાશ પામે છે; બીજું, જે વસ્તુ અગાઉથી જ અસ્તિત્વમાં હતી તે સદર પ્રક્રિયા વિના કોઈ હેતુ માટે ઉપયોગી રહેશે નહીં. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, શું અગાઉથી અસ્તિત્વમાં રહેલી વસ્તુ સદર હેતુ વિના કોઈ વ્યાપારી ઉપયોગની રહેશે નહીં. હાલના કેસમાં, સાદી બોટલો પોતે જ વ્યાપારી વસ્તુઓ છે અને તેને તે જ સ્વરૂપે વેચી અને ઉપયોગમાં લઈ શકાય છે. બોટલો પર નામ અથવા લોગો પ્રિન્ટ કરવાની પ્રક્રિયા દ્વારા, વસ્તુનું મૂળ લક્ષણ બદલાતું નથી. તેઓ બોટલ તરીકે જ રહે છે. એવું કહી શકાય નહીં કે પ્રિન્ટિંગની પ્રક્રિયા વિના બોટલો કોઈ હેતુ માટે ઉપયોગી રહેશે નહીં અથવા કોઈ વ્યાપારી ઉપયોગની રહેશે નહીં. તેથી, બોટલો પર પ્રિન્ટિંગ કરવું એ

સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝિસ એન્ડ સોલ્ટ એક્ટ, ૧૯૪૪ ના અર્થમાં "ઉત્પાદન" સમાન ગણાશે નહીં.

યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. દિલ્હી ક્લોથ એન્ડ જનરલ મિલ્સ, [૧૯૬૩] સપ્લી. ૧ એસ.સી.આર. ૫૮૬; ડેપ્યુટી કમિશનર ઓફ સેલ્સ ટેક્સ વિ. પીઓ ફૂડ પેકર્સ, [૧૯૮૦] સપ્લી. એસ.સી.સી. ૧૭૪; રોલેટેનર્સ લિ. વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, (૧૯૯૪) ૭૨ ઇ.એલ.ટી. ૭૯૩ એસ.સી.; સી.સી.ઈ. વિ. પેપર એન્ડ પ્રોડક્ટ્સ કો., (૧૯૯૬) ૮૮ ઇ.એલ.ટી. ૩૧૭ એસ.સી.; મેટાગ્રાફ્સ પ્રા. લિ. વિ. સી.સી.ઈ., [૧૯૯૭] ૧ એસ.સી.સી. ૨૬૨; સી.સી.ઈ. વિ. ઇન્ડિયન કોટેડ કાર્ટન્સ (પ્રા) લિ., (૧૯૯૭) ૯૨ ઇ.એલ.ટી. ૪૫૯ એસ.સી. અને સી.સી.ઈ. વિ. ઉષા માર્ટિન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ, (૧૯૯૭) ૪૯૪ ઇ.એલ.ટી. ૪૬૦ એસ.સી., નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

એમ્પાયર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિ. વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, [૧૯૮૫] ૩ એસ.સી.સી. ૩૧૪, ને બિનલાગુ ઠેરવવામાં આવ્યું.

૨. સ્વીકાર્યપણે, બોટલો ભલે પ્રિન્ટેડ હોય કે ન હોય, તે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ટેરિફની આઈટમ ૨૩-એ (૪) હેઠળ આવે છે. જો રેવન્યુની એ રજૂઆત સ્વીકારવામાં આવે કે બોટલોનું પ્રિન્ટિંગ તેમને એક અલગ વસ્તુ એટલે કે પ્રિન્ટેડ બોટલ બનાવશે, તો તે સદર ટેરિફ આઈટમ હેઠળ બેવડી કરાધાન પદ્ધતિ તરફ દોરી જશે. જ્યારે મુખ્ય ફેક્ટરીના ગેટ પર આઈટમ ૨૩-એ(૪) હેઠળ સાદી બોટલો પર ડ્યુટી વસૂલવા પાત્ર છે, ત્યારે જે પરિસ્થિતિમાં આપું પ્રિન્ટિંગ કરવામાં આવે છે ત્યાં પ્રિન્ટિંગની પ્રક્રિયા પૂરી થયા પછી પ્રિન્ટેડ બોટલો પર ફરી એકવાર ડ્યુટી વસૂલવા પાત્ર થશે. આવી ડ્યુટી નિઃશંકપણે પ્રિન્ટેડ બોટલોની કિંમત પર હશે, જેમાં માત્ર બોટલોના ઉત્પાદનનો ખર્ચ જ નહીં, પરંતુ પ્રિન્ટિંગ ચાર્જનો ખર્ચ પણ સામેલ હશે. જ્યારે એક્ટની સંબંધિત જોગવાઈઓમાં તેના માટે કોઈ આધાર ન હોય ત્યારે રેવન્યુને સદર આઈટમ પર બે વાર ડ્યુટી વસૂલવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં.

૩. જો કે, જ્યાં બોટલો પર પ્રિન્ટિંગ પણ તે જ ફેક્ટરીમાં કરવામાં આવે છે જ્યાં બોટલોનું ઉત્પાદન થાય છે અને અંતિમ ઉત્પાદન જે ફેક્ટરીના ગેટ પર એક્સાઈઝપાત્ર આઈટમ બને છે તે પ્રિન્ટેડ બોટલ જ હોય, તો પ્રિન્ટિંગ ચાર્જ સહિત પ્રિન્ટેડ બોટલોની કિંમત એ એક્સાઈઝપાત્ર માલની આંકણીપાત્ર કિંમત છે અને તેના પર ડ્યુટી વસૂલવા પાત્ર છે.

સિવિલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન: સિવિલ અપીલ નં. ૨૮૮૨/૧૯૯૩

વગેરે.

ડબ્લ્યુ.પી. નં. ૨૭૦૩/ ૧૯૮૩ વગેરેમાં બોમ્બે હાઈકોર્ટના તારીખ ૧૭.૧૨.૮૧ ના ચુકાદા અને હુકમમાંથી.

એન.કે. બાજપાઈ, કે.સી. કૌશિક, વી.કે. વર્મા, પી. પરમેશ્વરન અને સુશ્રી સુષ્મા સુરી અપીલકર્તાઓ તરફે.

સોલી જે. સોરાબજી, જોસેફ વેલ્લાપદ્મી, સુશ્રી નિશા બાગચી, સુશ્રી ઇન્દુ મલ્હોત્રા અને ત્રિદીપ પાઈસ સામાવાળાઓ તરફે.

કોર્ટે ઠેરવેલ કે:

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ શ્રીનિવાસન દ્વારા આપવામાં આવેલ.

આ બે અપીલો અને સ્પેશિયલ લીવ પિટિશનમાં નિર્ણય માટેનો સામાન્ય પ્રશ્ન એ છે કે શું કાયની બોટલો પર પ્રિન્ટિંગ કરવું એ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટ ૧૯૪૪ ની કલમ ૨(એફ) ના અર્થમાં ઉત્પાદન સમાન છે કે કેમ.

૨. ઉપરોક્ત પ્રશ્ન પર વિચાર કરતાં પહેલાં પ્રત્યેક કેસની હકીકતો અલગથી દર્શાવવી અનુકૂળ રહેશે.

૩. ૧૯૮૧ ની સિવિલ અપીલ નં. ૭૬૭ માં અપીલકર્તાઓ પાસે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ટેરિફની ટી.આઈ. ૨૩ હેઠળ આવતા કાય અને કાયના સામાનના ઉત્પાદન માટેની ફેક્ટરી છે. ૧૯૮૩ સુધી તેઓ કાયની સાદી બોટલોનું ઉત્પાદન કરતા હતા અને ગ્રાહકોને સપ્લાય કરતા હતા. ૧૯૮૩ માં તેઓએ આસિસ્ટન્ટ કલેક્ટર, સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ, સહારનપુર સમક્ષ હાલના પ્લાનના બદલામાં

ફેક્ટરીનો સુધારેલો લેઆઉટ પ્લાન સામેલ કરીને એક અરજી દાખલ કરી. સુધારેલા પ્લાન હેઠળ, જે પરિસરમાં કાચ અને કાચના સામાનના ઉત્પાદનની કામગીરી હાથ ધરવામાં આવી હતી તેને તે પરિસરથી અલગ કરવામાં આવ્યું હતું જેમાં પ્રિન્ટિંગની કામગીરી હાથ ધરવા માટે સિરામિક કલર વડે કાચની બોટલોના પ્રિન્ટિંગ માટેની મશીનરી સ્થાપિત કરવાની હતી. સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ, (સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ) એ સુધારેલા પ્લાનને મંજૂરી આપી. અપીલકર્તાઓએ અલગ સીમાંકન કરાવેલા યુનિટમાં બોટલોના પ્રિન્ટિંગની પ્રક્રિયા શરૂ કરી જેના માટે કોઈ એક્સાઇઝ લાયસન્સ લેવામાં આવ્યું ન હતું. સદર સીમાંકન કરાવેલું યુનિટ મુખ્ય ફેક્ટરીથી અલગ દિવાલોથી ઘેરાયેલા શેડની અંદર આવેલું છે જે કાચ અને કાચના સામાનના ઉત્પાદન માટે લાયસન્સ ધરાવે છે. સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝના રેન્જ સુપરિન્ટેન્ડેન્ટે તારીખ ૨૯.૬.૧૯૮૩ ના પત્ર દ્વારા એક નિર્દેશ જાહેર કર્યો કે અપીલકર્તાઓએ પ્રિન્ટિંગ/ડેકોરેશન પર થયેલા ખર્ચને ઉમેરીને વધેલી કિંમત પર સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ ડ્યુટી ચૂકવ્યા વિના કોઈપણ પ્રિન્ટેડ બોટલો હટાવવી નહીં. તેને અપીલકર્તાઓ દ્વારા કલેક્ટર (અપીલ) સમક્ષ અપીલમાં પડકારવામાં આવ્યો જેમણે સદર નિર્દેશ રદ કર્યો અને આસિસ્ટન્ટ કલેક્ટરને કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કર્યા પછી વિગતવાર હુકમ પસાર કરવા નિર્દેશ આપ્યો. કારણદર્શક નોટિસ અને તેના જવાબ પછી, આસિસ્ટન્ટ કલેક્ટરે તારીખ ૨૩.૯.૧૯૮૩ ના રોજ એક હુકમ પસાર કર્યો કે કાચની બોટલોની આંકણીપાત્ર કિંમતમાં તેને સિરામિક કલરો વડે ડેકોરેટ કરવાનો ખર્ચ સામેલ હોવો જોઈએ.

અપીલ પર કલેક્ટરે તારીખ ૩.૩.૧૯૮૪ ના પોતાના હુકમ દ્વારા તેને બહાલ રાખ્યો. ટ્રિબ્યુનલે તારીખ ૨૬.૧૦.૧૯૮૦ ના પોતાના હુકમ દ્વારા અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલ ફગાવી દીધી. તે હુકમ હાલની અપીલમાં પડકાર હેઠળ છે.

૪. જો કે ટ્રિબ્યુનલે અવલોકન કર્યું કે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝના સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ સુધારેલા ગ્રાઉન્ડ પ્લાનને મંજૂરી આપવા માટે સક્ષમ ન હતા, છતાં એવા આધારે ઉપર ફોર્મ્યુલેટ કરાયેલા પ્રશ્નની ચર્ચા કરવા આગળ વધ્યા કે જે યુનિટમાં કાચની બોટલોનું ડેકોરેશન કરવામાં આવી રહ્યું છે તે સદર બોટલોનું ઉત્પાદન કરતી ફેક્ટરીથી અલગ છે. આ સંબંધમાં ટ્રિબ્યુનલના હુકમમાં નીચેનો ફકરો સુસંગત છે:

"સ્વીકાર્યપણે, એ.સી.એલ. યુનિટ કાચના સામાનના ઉત્પાદન માટે લાયસન્સ ધરાવતી ફેક્ટરીના ગેટ સિવાય મુખ્ય રોડ પર ખુલતા પ્રવેશદ્વાર સાથેના બંધ વિસ્તારમાં આવેલું છે. જે શેડમાં એ.સી.એલ. યુનિટ આવેલું છે, તેને પણ ફેક્ટરીના લેઆઉટમાંથી બાકાત રાખવામાં આવ્યું હતું. ઉપરોક્ત બાબતો પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે એ.સી.એલ. યુનિટ, જે જૂના પરિસરમાંથી બહાર કાઢવામાં આવ્યું હતું તે દિવાલોથી ઘેરાયેલી જગ્યા છે અને તે મુખ્ય પરિસર એટલે કે લાયસન્સવાળા પરિસર સાથે જોડાયેલું છે."

ફરીથી ટ્રિબ્યુનલે તેના હુકમના ફરરા ૨૦ માં અવલોકન કર્યું છે કે "સ્વીકાર્યપણે સાદી બોટલોનું ઉત્પાદન મુખ્ય પરિસરમાં થાય છે અને પ્રિન્ટિંગ અને ડેકોરેશન તેની સાથે જોડાયેલા પરિસરમાં કરવામાં આવે છે".

૫. ઉપરોક્ત હકીકતલક્ષી આધાર પર જ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા જ ફોર્મ્યુલેટ કરાયેલા ઉપર જણાવેલા પ્રશ્ન પર વિચાર કરવો પડશે. ટ્રિબ્યુનલે એવું ઠેરવ્યું છે કે પ્રિન્ટિંગ અને ડેકોરેશન એ એક્ટની કલમ ૨(એફ) ના અર્થમાં ઉત્પાદન સમાન ગણાશે.

૬. સિવિલ અપીલ નં. ૨૮૮૨/૧૯૯૩ માં અપીલકર્તા યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા છે. સદર અપીલમાં સામાવાળા અન્ય કોઈ નહીં પરંતુ સિવિલ અપીલ નં. ૭૬૭/૧૯૯૧ માં અપીલકર્તા જ છે. સદર અપીલ સામાવાળાઓ દ્વારા કરાયેલા રિફંડના દાવામાંથી ઉદ્ભવે છે જે એવા આધારે કરાયો હતો કે તેઓએ કાયની બોટલોના પ્રિન્ટિંગ માટે થયેલા ચાર્જ પર એક્સાઈઝ ડ્યુટી ચૂકવી હતી જે ઉત્પાદન પ્રક્રિયાનો ભાગ ન હતી અને તેથી તેઓ સદર ડ્યુટીનું રિફંડ મેળવવા માટે હકદાર હતા. તેઓએ મંજૂર કરાયેલી પ્રાઈસ લિસ્ટ સંખ્યા ૩૭ મુજબ ગ્રાહકોને સપ્લાય કરાયેલી બોટલોની કિંમત પર ડ્યુટી ચૂકવી હતી જેમાં પ્રિન્ટિંગ ચાર્જનો સમાવેશ થતો હતો. રિફંડ માટેનો દાવો સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝના આસિસ્ટન્ટ કલેક્ટર દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો પરંતુ કલેક્ટર દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવ્યો હતો. આસામીએ કલેક્ટરના હુકમને રદ કરવા માટે બોમ્બે હાઈકોર્ટમાં રિટ પિટિશન દાખલ કરી. હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે આસામીની

રજૂઆતને માન્ય રાખી અને ઠેરવ્યું કે કાયની બોટલો પરના પ્રિન્ટિંગને એક્સાઈઝ ડ્યુટી વસૂલવાના હેતુ માટે આંકણીપાત્ર કિંમતમાં સામેલ કરી શકાય નહીં. ડિવિઝન બેન્ચના હુકમથી નારાજ થઈને યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયાએ હાલની અપીલ દાખલ કરી છે.

૭. જ્યાં સુધી આ અપીલમાં હકીકતલક્ષી સ્થિતિનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી કોઈ વિવાદ નથી કે બોટલો પર પ્રિન્ટિંગ સહિતની સમગ્ર પ્રક્રિયા એક જ ફેક્ટરીમાં હાથ ધરવામાં આવે છે અને સામાવાળાઓ દ્વારા ગ્રાહકોને સપ્લાય કરવામાં આવતો એક્સાઈઝપાત્ર માલ પ્રિન્ટિંગ ચાર્જ સહિત મંજૂર કરાયેલી પ્રાઈસ લિસ્ટમાં દર્શાવેલી કિંમતે પ્રિન્ટેડ બોટલો જ છે.

૮. સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન નં. ૮૩૧૬/૧૯૯૪ માં પ્રથમ સામાવાળો એક કંપની છે જે ચિંચવડ, પૂણે ખાતેની તેની ફેક્ટરીમાં કાયની બોટલોને ડેકોરેટ કરવાની પ્રક્રિયા હાથ ધરે છે. કંપની તેના ઉત્પાદકો પાસેથી સાદી બોટલો ખરીદે છે જેમાં સિવિલ અપીલ નં. ૭૬૭/૧૯૯૧ ના અપીલકર્તાઓ પણ સામેલ છે અને તેના ગ્રાહકો સાથે કરાયેલા કરાર મુજબ આવી બોટલો પર ડેકોરેશન અને પ્રિન્ટિંગનું કામ કરે છે. કંપનીએ તેના પરિસરમાં સદર પ્રક્રિયા હાથ ધરવા માટે કોઈ લાયસન્સ લીધું ન હતું કારણ કે તે ઉત્પાદન પ્રક્રિયા નથી. સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝના સુપરિન્ટેન્ડેન્ટે બોટલો જપ્ત કરી અને કારણદર્શક નોટિસ જારી કરી કે શા માટે એક્સાઈઝ ડ્યુટીની માંગણી ન કરવી, દંડ કેમ ન લાદવો અને માલ કેમ જપ્ત ન કરવો. સામાવાળાઓએ સદર કાર્યવાહીને પડકારતી બોમ્બે

હાઈકોર્ટમાં રિટ પિટિશન દાખલ કરી. હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે જે.જી. ગ્લાસ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ લિ. ના અગાઉના કેસમાં આપવામાં આવેલા ચુકાદાનું પાલન કર્યું અને રિટ પિટિશન મંજૂર કરી. તેનાથી નારાજ થઈને યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયાએ સ્પેશિયલ લીવ માટેની પિટિશન દાખલ કરી છે. જ્યાં સુધી આ કેસનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી આ હકીકત અંગે કોઈ વિવાદ નથી કે સામાવાળાઓ માત્ર ડેકોરેશન અને પ્રિન્ટિંગની પ્રક્રિયા જ હાથ ધરી રહ્યા છે અને તેમને બોટલોના ઉત્પાદન સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી.

૯. આસામીની રજૂઆત એવી છે કે બોટલો પર પ્રિન્ટિંગ અને ડેકોરેશન કરવું એ કોઈપણ રીતે ઉત્પાદન સમાન ગણાશે નહીં. એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે જ્યાં સુધી સદર પ્રક્રિયા કોઈ અલગ વ્યાપારી ઉત્પાદનને અસ્તિત્વમાં ન લાવે ત્યાં સુધી તેને ઉત્પાદન પ્રક્રિયા કહી શકાય નહીં. ટૂંકમાં, રજૂઆત એવી છે કે સાદી બોટલો પર કેટલાક લોગો અથવા નામો પ્રિન્ટ થવાને કારણે બોટલ તરીકે મટી જતી નથી. આ કોર્ટના યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા વિ. દિલ્લી ક્લોથ એન્ડ જનરલ મિલ્સ, [૧૯૬૩] સપ્લી. ૧ એસ.સી.આર. ૫૮૬ ના ચુકાદા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. અમારું ધ્યાન નીચેના ફક્ત તરફ દોરવામાં આવ્યું છે:

"આ તમામ સામગ્રી પર વિચાર કરતાં અમને સામાવાળાઓના કેસની ચોકસાઈ વિશે કોઈ શંકા નથી કે વનસ્પતિના ઉત્પાદનના હેતુ માટે સામાવાળાઓ દ્વારા ખરીદવામાં આવેલું કાચું તેલ ગ્રાહકો અને વ્યાપારી

સમુદાયમાં જાણીતું છે તે મુજબ કોઈપણ તબક્કે "રિફાઈન્ડ ઓઈલ" બનતું નથી. તેથી શ્રી પાઠકની દલીલની પ્રથમ શાખાને નકારી કાઢવી જ જોઈએ.

શ્રી પાઠકની દલીલની બીજી શાખા એવી છે કે જો એવું પણ માની લેવામાં આવે કે સામાવાળાઓ માર્કેટમાં જાણીતું છે તેવું "રિફાઈન્ડ ઓઈલ" નું ઉત્પાદન કરતા નથી, તો પણ તેઓએ ખરીદેલા કાચા માલ પર આલ્કલી દ્વારા ન્યુટ્રલાઈઝેશનની પ્રક્રિયા અને એક્ટિવેટેડ અર્થ અને/અથવા કાર્બન દ્વારા બ્લીચિંગની પ્રક્રિયા લાગુ કરીને કોઈ પ્રકારના "નોન એસેન્શિયલ વેજીટેબલ ઓઈલ" નું ઉત્પાદન કરતા હોવાનું માનવું જોઈએ. વિદ્વાન એડવોકેટના જણાવ્યા અનુસાર "ઉત્પાદન" એટલા માટે પૂર્ણ થાય છે કારણ કે એક અથવા વધુ પ્રક્રિયાઓ લાગુ કરવાથી કાચા માલમાં થોડો ફેરફાર થાય છે. આવું કહેવું એ "પ્રોસેસિંગ" ને "ઉત્પાદન" સમાન ગણવા જેવું છે અને આના માટે અમને કાયદામાં કોઈ આધાર મળતો નથી. ક્રિયાપદ તરીકે વપરાતા "ઉત્પાદન" શબ્દનો સામાન્ય અર્થ "નવા પદાર્થને અસ્તિત્વમાં લાવવો" એવો થાય છે અને તેનો અર્થ માત્ર "પદાર્થમાં કોઈ ફેરફાર કરવો" એવો નથી થતો, ભલે તે ફેરફાર પરિણામ સ્વરૂપે ગમે તેટલો નાનો કેમ ન હોય. આ ભેદ અમેરિકન ચુકાદામાંથી વોલ્યુમ ૨૬ માં ટાંકવામાં આવેલા એક ફકરામાં સારી રીતે દર્શાવવામાં આવ્યો છે. સદર ફકરો આ મુજબ છે:

'ઉત્પાદન' માં ફેરફાર ગર્ભિત છે, પરંતુ દરેક ફેરફાર એ ઉત્પાદન નથી અને છતાં વસ્તુનો દરેક ફેરફાર એ ટ્રીટમેન્ટ, શ્રમ અને હેન્ડલિંગનું પરિણામ છે. પરંતુ

કંઈક વધુ જરૂરી છે અને ત્યાં રૂપાંતર હોવું જોઈએ; એક વિશિષ્ટ નામ, લક્ષણ અથવા ઉપયોગ ધરાવતી નવી અને અલગ વસ્તુ ઉભરી આવવી જોઈએ."

૧૦. ડેપ્યુટી કમિશનર ઓફ સેલ્સ ટેક્સ (લો) બોર્ડ ઓફ રેવન્યુ (ટેક્સિસ) એનાકુલમ વિ. મેસર્સ પીઓ ફૂડ પેકર્સ, [૧૯૮૦] સપ્લી. સુપ્રિમ કોર્ટ કેસીસ ૧૭૪ માં આ કોર્ટે અવલોકન કર્યું છે:

"કોઈ વસ્તુ અન્ય વસ્તુના ઉત્પાદનમાં વપરાય છે કે કેમ તે નક્કી કરવા માટેના કેટલાક માપદંડો છે. સામાન્ય રીતે પ્રચલિત કસોટી એ છે કે જે વસ્તુનું ઉત્પાદન કરવામાં આવ્યું છે તેને વેપારમાં, તેની સાથે સંકળાયેલા લોકો દ્વારા, તેના ઉત્પાદનમાં સામેલ વસ્તુ કરતાં અલગ ઓળખ તરીકે ગણવામાં આવે છે કે કેમ. સામાન્ય રીતે ઉત્પાદન એ એક અથવા વધુ પ્રક્રિયાઓનું અંતિમ પરિણામ છે જેમાંથી મૂળ વસ્તુને પસાર કરવામાં આવે છે. પ્રક્રિયાની પ્રકૃતિ અને મર્યાદા એક કેસથી બીજા કેસમાં ભિન્ન હોઈ શકે છે, અને ખરેખર પ્રોસેસિંગના કેટલાક તબક્કા હોઈ શકે છે અને કદાચ દરેક તબક્કે અલગ પ્રકારનું પ્રોસેસિંગ હોઈ શકે છે. પ્રત્યેક પ્રક્રિયા સાથે, મૂળ વસ્તુમાં ફેરફારનો અનુભવ થાય છે. પરંતુ તે માત્ર ત્યારે જ થાય છે જ્યારે ફેરફાર અથવા ફેરફારોની શ્રેણી વસ્તુને એવા તબક્કે લઈ જાય છે જ્યાં વ્યાપારી રીતે તેને મૂળ વસ્તુ તરીકે ગણી શકાય નહીં પરંતુ તેના બદલે તેને નવી અને વિશિષ્ટ વસ્તુ તરીકે ઓળખવામાં આવે ત્યારે જ ઉત્પાદન થયું હોવાનું કહી શકાય. જ્યાં મૂળ વસ્તુ અને પ્રોસેસ થયેલી વસ્તુ વચ્ચે ઓળખમાં કોઈ આવશ્યક તફાવત ન હોય ત્યાં એવું કહેવું શક્ય નથી કે એક

વસ્તુ અન્ય વસ્તુના ઉત્પાદનમાં વપરાઈ ગઈ છે. જો કે તે અમુક અંશે પ્રોસેસિંગમાંથી પસાર થઈ છે, છતાં તેને તેની મૂળ ઓળખ જાળવી રાખતી હોવાનું જ માનવું જોઈએ."

૧૧. રોલેટેનર્સ લિ. વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, [૧૯૯૪] ૭૨ ઈ.એલ.ટી. ૭૯૩ એસ.સી. માં પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગના ઉત્પાદનો સંબંધિત મુકિતની લાગુ પડવા બાબતના સંદર્ભમાં પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો. નોટિફિકેશનમાં માલને "વર્તમાનપત્રો અને પ્રિન્ટેડ સામયિકો સહિત પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગના તમામ ઉત્પાદનો" તરીકે નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવ્યો હતો. અપીલકર્તા કંપનીની રજૂઆત એવી હતી કે પ્રિન્ટેડ કાર્ટન્સ એ પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગનું ઉત્પાદન છે અને તેથી નોટિફિકેશન હેઠળ ડ્યુટીમાંથી મુક્ત છે. તે રજૂઆતને નકારી કાઢતાં કોર્ટે કહ્યું:

"અપીલકર્તા કંપનીના જણાવ્યા અનુસાર પ્રિન્ટેડ કાર્ટન્સ વેપારમાં પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગના ઉત્પાદનો તરીકે જાણીતા છે અને સમજવામાં આવે છે. પ્રિન્ટેડ કાર્ટનના ઉત્પાદનમાં મુખ્ય પ્રવૃત્તિ પ્રિન્ટિંગ પ્રવૃત્તિ છે અને કટિંગ, ક્લીકિંગ અને ગ્લુઇંગ, જો કોઈ હોય તો, તે માત્ર પૂરક છે. એવો પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે પ્રિન્ટેડ કાર્ટન્સ ઉત્પાદનની જાહેરાતનું માધ્યમ બની ગયા છે. તે માલની વેચાણ કિંમતમાં વધારો કરે છે. કલાની પસંદગી એવી રીતે કરવામાં આવે છે કે ઉત્પાદકનું બ્રાન્ડ નામ અને ટ્રેડમાર્ક હાઈલાઈટ થાય. કાર્ટન પર પ્રિન્ટિંગનો દેખાવ અને દ્રશ્ય પ્રભાવ અત્યંત મહત્વનો છે અને કાર્ટનના ઉત્પાદનમાં મુખ્ય સમય અને ખર્ચ તે રોકે છે. તેથી, આખરે એવી રજૂઆત

કરવામાં આવી હતી કે પ્રિન્ટેડ કાર્ટન્સ વેપારમાં પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગના ઉત્પાદન તરીકે જાણીતા છે અને સમજવામાં આવે છે. સામાન્ય બોલચાલમાં પ્રિન્ટેડ કાર્ટન્સને આ રીતે સમજવામાં આવતા હોવાથી, અપીલકર્તા કંપની મુકિત નોટિફિકેશનના લાભ માટે હકદાર છે.

અપીલકર્તા દ્વારા સંદર્ભ આપવામાં આવેલું સાહિત્ય માત્ર એટલું જ દર્શાવે છે કે પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગ એટલી હદે આગળ વધ્યો છે કે વ્યક્તિ કાચ, ધાતુ અથવા સિન્થેટિક બેઝ જેવી લગભગ કોઈપણ વસ્તુ પર પ્રિન્ટ કરી શકે છે. અગાઉ પ્રિન્ટિંગ પ્રવૃત્તિ મુખ્યત્વે પુસ્તકો, સાહિત્ય, વર્તમાનપત્ર અને સામયિકો વગેરેના પ્રિન્ટિંગ સુધી મર્યાદિત હતી. અદ્યતન પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગ ભૂતકાળ કરતાં ઘણું વ્યાપક પ્રવૃત્તિનું ક્ષેત્ર આવરી લે છે. તેથી, શું આપણે એવું કહી શકીએ કે પ્રત્યેક સામગ્રી જેના પર પ્રિન્ટિંગનું કામ કરવામાં આવે છે તે પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગનું ઉત્પાદન બની જાય છે? તેનો જવાબ નકારાત્મક હોવો જોઈએ. તેના પર કોઈ પ્રિન્ટિંગ વિનાનું સામાન્ય કાર્ટન એ એક પૂર્ણ ઉત્પાદન છે અને નિર્વિવાદપણે પેકેજિંગ ઉદ્યોગનું ઉત્પાદન છે.

અમારી વિચારણા માટેનો પ્રશ્ન એ છે કે, શું સદર કાર્ટન પર કંઈક પ્રિન્ટિંગ કરવામાં આવે ત્યારે તે પેકેજિંગ ઉદ્યોગનું ઉત્પાદન મટી જાય છે? અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે વેપારમાં સામાન્ય માણસ માટે અને સામાન્ય બોલચાલમાં કાર્ટન એ કાર્ટન જ રહે છે પછી ભલે તે સાદું કાર્ટન હોય કે પ્રિન્ટેડ કાર્ટન. એવી અત્યંત આગ્રહભરી રજૂઆત કે તમામ ઉત્પાદનો, જેના પર કંઈક પ્રિન્ટિંગ કરવામાં આવ્યું

છે, તે પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગના ઉત્પાદનો છે તે સ્વીકારી શકાય નહીં. હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે નીચેના તર્ક પર આ રજૂઆતને યોગ્ય રીતે નકારી કાઢી છે:

'અમારા મતે, એવું ઠેરવવું એ એક અત્યંત અયોગ્ય દરખાસ્ત હશે કે તમામ ઉત્પાદનો જેના પર કંઈક પ્રિન્ટિંગ કરવામાં આવ્યું છે તે પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગનું ઉત્પાદન છે. તે કિસ્સામાં, પ્રિન્ટેડ કાપડ એ પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગનું ઉત્પાદન ગણાશે અને ટેક્સટાઈલ ઉદ્યોગનું નહીં. તેના પર પ્રિન્ટેડ સામગ્રી ધરાવતો ધાતુનો ડબ્બો એ જ રીતે પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગનું ઉત્પાદન બનશે અને પેકેજિંગ ઉદ્યોગનું નહીં. માલ અથવા તેના ઉત્પાદકને ઓળખવા માટે જેના પર કંઈક પ્રિન્ટિંગ કરવામાં આવ્યું છે તેવા કાર્ડ-બોર્ડ પેકેટ અને લાકડાના બોક્સ વિશે પણ એવું જ કહી શકાય. અમારા મતે, કોઈ વસ્તુ પર કંઈક પ્રિન્ટ થયેલું છે તે હકીકત માત્ર તેને પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગનું ઉત્પાદન બનાવતી નથી. કાર્ટન એ કાર્ટન છે અને તેનો માત્ર એક જ ઉપયોગ છે, એટલે કે માર્કેટમાં વેચવાના ઉત્પાદનનું પેકિંગ કરવું. તેના પર કંઈક પ્રિન્ટ થયેલું છે તે હકીકત માત્ર તેના આવશ્યક સ્વરૂપ કે ઉપયોગને બદલતી નથી. વિદ્વાન જજે અવલોકન કર્યું છે કે ઉત્પાદનનો અંતિમ ઉપયોગ અપ્રસ્તુત છે. કાર્ટનના કિસ્સામાં આ પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી, કારણ કે તેનો માત્ર એક જ ઉપયોગ છે અને તેથી, તેના વચગાળાના ઉપયોગ અને અંતિમ ઉપયોગ વચ્ચેનો કોઈપણ ભેદ અયોગ્ય છે. અમારા મતે, પ્રિન્ટેડ કાર્ટન્સ કેટલીકવાર ખરીદનાર માટે ઉત્પાદનને આકર્ષક બનાવવા માટે, અને કેટલીકવાર માલને ઓળખવા અને તેના ગુણોને હાઈલાઈટ કરવા માટે, અને કેટલીકવાર માલના ઉત્પાદકને

ઓળખવા માટે ડિઝાઇન કરવામાં આવે છે. તેમ છતાં, કાર્ટન એ કાર્ટન જ રહે છે અને તેનો ઉપયોગ પેકેજિંગના હેતુ માટે થાય છે'.

નોટિફિકેશન હેઠળ જે મુક્ત છે તે "પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગ" નું ઉત્પાદન છે. આ કેસમાં "ઉત્પાદન" કાર્ટન છે. પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગ પોતે કાર્ટનને અસ્તિત્વમાં લાવી શકતો નથી. કાર્ડ બોર્ડ પર ગમે તેટલું ફેન્સી પ્રિન્ટિંગ તેને કાર્ટન બનાવી શકશે નહીં. પ્રિન્ટેડ કાર્ટન્સના ઉત્પાદનની પ્રક્રિયામાં, કાર્ડ બોર્ડને કાપવું પડે છે, પ્રિન્ટ કરવું પડે છે, ક્લીઝ કરવું પડે છે અને પેસ્ટ અથવા ગમનો ઉપયોગ કરીને કાર્ટનનો આકાર આપવો પડે છે. ફક્ત કાર્ટન પર મોંઘા પ્રિન્ટ્સ હોવાને કારણે આવું પ્રિન્ટેડ કાર્ટન પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગનું ઉત્પાદન બની જશે નહીં. તે પેકેજિંગ ઉદ્યોગનું ઉત્પાદન જ રહેશે."

૧૨. ઉપરોક્ત ચુકાદાનું કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ, બોમ્બે વિ. પેપર એન્ડ પ્રોડક્ટ્સ કો., (૧૯૯૬) ૮૮ ઇ.એ.ટી. ૩૧૭ એસ.સી. માં પાલન કરવામાં આવ્યું હતું જેમાં એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે પેકેજિંગમાં રેપર્સ તરીકે ઉપયોગ કરવાના હેતુ માટે ગ્રાહકની જરૂરિયાત મુજબ શીટ્સ અને રીલ્સમાં કાપવામાં આવેલો અનવેક્સડ પ્રિન્ટેડ કાગળ પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગનું ઉત્પાદન હોવાનું કહી શકાય નહીં જેથી મુક્તિ નોટિફિકેશન લાગુ પડી શકે.

૧૩. મેટાગ્રાફ્સ પ્રા. લિ. વિ. કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ, બોમ્બે, [૧૯૯૭] ૧ એસ.સી.સી. ૨૬૨ માં અપીલકર્તા પ્રિન્ટેડ એલ્યુમિનિયમ લેબલ્સનું ઉત્પાદન કરતા હતા. લેબલ્સ ફ્લેટબેડ ઓફસેટ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ પર

પ્રિન્ટ કરવામાં આવ્યા હતા અને પ્રિન્ટિંગ ડીપ ઓફસેટ પ્રિન્ટિંગ પ્લેટ પર કરવામાં આવ્યું હતું. આ લેબલ્સ રેફ્રિજરેટર્સ, રેડિયો, એર કંડિશનર્સ, ટેલિફોન વગેરે પર લગાવવાના હેતુ માટે હતા. ટ્રિબ્યુનલે ઠેરવ્યું કે પ્રિન્ટેડ એલ્યુમિનિયમ લેબલ્સ પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગના ઉત્પાદનો નથી અને મુક્તિ માટેનો દાવો નકારી કાઢ્યો. આ કોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે ટ્રિબ્યુનલના નિર્ણયને ઉલટાવી દીધો અને રોલેટેનર્સ લિ. ના કેસના તર્કનું પાલન કર્યું. ઉપરોક્ત કેસનો સંદર્ભ આપ્યા પછી, બેન્ચે કહ્યું ".... ત્યાં આ કોર્ટે કોઈ ચોક્કસ ઉત્પાદનની વેપાર બોલચાલ/સામાન્ય બોલચાલની સમજ પર આધારિત કસોટીને માન્ય રાખી હતી. હાલના કેસમાં પ્રિન્ટિંગ વિના, એલ્યુમિનિયમ લેબલ કોઈ હેતુ માટે ઉપયોગી રહેશે નહીં અને ઉપર જોયું તેમ, એલ્યુમિનિયમ શીટ પરનું પ્રિન્ટિંગ જ ખરીદનારને સંદેશ પહોંચાડે છે જે સદર શીટને લેબલ બનાવે છે, જે કાર્ટન ભલે પ્રિન્ટેડ હોય કે સાદું જે હંમેશા કાર્ટન જ રહે છે તેનાથી અલગ છે. લેબલ ગ્રાહકને જાહેર કરે છે કે ઉત્પાદન તેની પસંદગીનું છે કે નહીં અને માલની તેની ખરીદી લેબલ પરની પ્રિન્ટેડ સામગ્રી દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે. લેબલનું પ્રિન્ટિંગ તેના ઉપયોગ માટે આકર્ષક નથી પરંતુ મુખ્યત્વે એ અર્થમાં છે કે તે ગ્રાહકને ઉત્પાદન વિશે જણાવે છે અને આ એક ચોક્કસ હેતુ પૂરો પાડે છે. આ કોર્ટે રોલેટેનર્સના કેસમાં ઠેરવ્યું હતું કે "નોટિફિકેશન હેઠળ જે મુક્ત છે તે પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગનું ઉત્પાદન છે. આ કેસમાં 'ઉત્પાદન' કાર્ટન છે. પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગ પોતે કાર્ટનને અસ્તિત્વમાં લાવી શકતો નથી". ચાલો આ ઉપરોક્ત ફોર્મ્યુલા આ

કેસની હકીકતો પર લાગુ કરીએ. આ કેસમાં ઉત્પાદન એલ્યુમિનિયમ પ્રિન્ટેડ લેબલ છે. પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગ આ લેબલને અસ્તિત્વમાં લાવ્યો છે. તે પરિસ્થિતિ હોવાને કારણે અને વધુમાં વેપાર દ્વારા આ લેબલને પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગના ઉત્પાદન તરીકે સમજવામાં આવ્યું હોવાની કસોટી જોતાં, પ્રશ્ન હેઠળના લેબલ પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગના ઉત્પાદનો છે તેવું ઠેરવવામાં કોઈ મુશ્કેલી નથી. એ વાત સાચી છે કે તમામ ઉત્પાદનો જેના પર કંઈક પ્રિન્ટિંગ કરવામાં આવ્યું છે, તે પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગના ઉત્પાદનો નથી. તે ઉત્પાદનોની પ્રકૃતિ અને અન્ય સંજોગો પર આધાર રાખે છે. તેથી આ મુદ્દાનો નિર્ણય પ્રત્યેક કેસની હકીકતોના સંદર્ભમાં કરવો પડશે. સામાન્ય કસોટી ન તો સલાહભર્યા છે ન તો વ્યવહારુ. તેથી, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે ટ્રિબ્યુનલ એવા નિષ્કર્ષ પર આવવામાં સાચી ન હતી કે પ્રશ્ન હેઠળના પ્રિન્ટેડ એલ્યુમિનિયમ લેબલ્સ "પ્રિન્ટિંગ ઉદ્યોગના ઉત્પાદનો" નથી."

૧૪. આદરપૂર્વક, અમે ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા ફોર્મ્યુલેટ કરાયેલી કસોટી સાથે સહમત છીએ. પ્રશ્ન એ છે કે, શું ઉત્પાદન પ્રિન્ટિંગ વિના કોઈ હેતુ પૂરો પાડશે. જો ઉત્પાદન પ્રિન્ટિંગ વિના પણ કોઈ હેતુ પૂરો પાડી શકે અને પ્રિન્ટિંગ કર્યા પછી વ્યાપારી ઉત્પાદનમાં કોઈ ફેરફાર ન થાય, તો સદર પ્રક્રિયાને "ઉત્પાદન" ની પ્રક્રિયા કહી શકાય નહીં.

૧૫. કલેક્ટર ઓફ કસ્ટમ્સ, બેંગલોર વિ. ઇન્ડિયન કોટેડ કાર્ટન્સ (પ્રા) લિ., (૧૯૯૭) ૯૨ ઇ.એ.ટી. ૪૫૯ એસ.સી. માં આ કોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ

જેમાં અમારામાંથી એક (એસ.સી. સેન) સભ્ય હતા, તેમણે રોલેટેનર્સ લિ. ના કેસમાં સ્થાપિત સિદ્ધાંતનો પુનરોચ્ચાર કર્યો હતો. તે કેસ પણ તેમાં સામાવાળાઓ દ્વારા ઉત્પાદિત પ્રિન્ટેડ કાર્ટન્સ સંબંધિત હતો. બેન્યે મેટાગ્રાફ્સ પ્રા. લિ. ના કેસના ચુકાદાને અલગ તારવ્યો હતો.

૧૬. ઉપરોક્ત ચુકાદાઓના વિશ્લેષણ પરથી, કોઈ પ્રક્રિયા "ઉત્પાદન" ની છે કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે બે તબક્કાની કસોટી ઉભરી આવે છે. પ્રથમ, શું સદર પ્રક્રિયા દ્વારા કોઈ અલગ વ્યાપારી વસ્તુ અસ્તિત્વમાં આવે છે અથવા મૂળ વસ્તુની ઓળખ નાશ પામે છે; બીજું, જે વસ્તુ અગાઉથી જ અસ્તિત્વમાં હતી તે સદર પ્રક્રિયા વિના કોઈ હેતુ માટે ઉપયોગી રહેશે નહીં. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, શું અગાઉથી અસ્તિત્વમાં રહેલી વસ્તુ સદર પ્રક્રિયા વિના કોઈ વ્યાપારી ઉપયોગની રહેશે નહીં. હાલના કેસમાં, સાદી બોટલો પોતે જ વ્યાપારી વસ્તુઓ છે અને તેને તે જ સ્વરૂપે વેચી અને ઉપયોગમાં લઈ શકાય છે. બોટલો પર નામ અથવા લોગો પ્રિન્ટ કરવાની પ્રક્રિયા દ્વારા, વસ્તુનું મૂળ લક્ષણ બદલાતું નથી. તેઓ બોટલ તરીકે જ રહે છે. એવું કહી શકાય નહીં કે પ્રિન્ટિંગની પ્રક્રિયા વિના બોટલો કોઈ હેતુ માટે ઉપયોગી રહેશે નહીં અથવા કોઈ વ્યાપારી ઉપયોગની રહેશે નહીં.

૧૭. રેવન્યુના વિદ્વાન એડવોકેટે ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી છે કે બોટલો પરનું પ્રિન્ટિંગ તેમને પ્રિન્ટેડ બોટલ તરીકે ઓળખાતી એક અલગ વસ્તુ બનાવશે. તેમના જણાવ્યા અનુસાર આવી પ્રિન્ટેડ બોટલો કોઈપણ સામાન્ય

વ્યાપારી ઉપયોગ માટે ઉપયોગી થઈ શકતી નથી પરંતુ તે માત્ર તે જ વ્યક્તિઓ માટે ઉપયોગી થશે જેમના વતી અને જેમના લાભ માટે આવું પ્રિન્ટિંગ કરવામાં આવ્યું છે. તેથી, તેમના જણાવ્યા અનુસાર બોટલો પર પ્રિન્ટિંગ કરવાની પ્રક્રિયા એ "ઉત્પાદન" ની પ્રક્રિયા છે. તેમના દ્વારા આ કોર્ટના એમ્પાયર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિ. અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, [૧૯૮૫] ૩ એસ.સી.સી. ૩૧૪ ના ચુકાદા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. તે કેસમાં વિચારણા માટે ઊભો થયેલો પ્રશ્ન એ હતો કે ૧૯૮૦ ના એક્ટ ૬ દ્વારા સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટની કલમ ૨(એફ) માં પેટા-કલમો (વી), (વીઆઈ) અને (વીઆઈઆઈ) નો ઉમેરો કાયદેસર હતો કે કેમ. સદર સુધારાની કાયદેસરતાને માન્ય રાખતાં, જેના દ્વારા "ઉત્પાદન" ની વ્યાખ્યા વ્યાપક બનાવવામાં આવી હતી જેથી સુતરાઉ કાપડ અને માનવ-નિર્મિત કાપડના સંદર્ભમાં બ્લીચિંગ, ડાઇંગ, પ્રિન્ટિંગ, ફિનિશિંગ વગેરેની પ્રક્રિયાનો સમાવેશ થાય, કોર્ટે વિચારણા કરી કે "ઉત્પાદન" શું બને છે. તે સંબંધમાં કોર્ટે અવલોકન કર્યું:

"એક્સાઈઝ લો હેઠળ કરપાત્ર ઘટના 'ઉત્પાદન' છે. જે ક્ષણે વ્યાપારી રીતે એક વિશિષ્ટ અને અલગ વસ્તુ તરીકે ઓળખાતી નવી વસ્તુમાં રૂપાંતર થાય છે જેનું પોતાનું લક્ષણ, ઉપયોગ અને નામ હોય છે, ભલે તે એક પ્રક્રિયા અથવા કેટલીક પ્રક્રિયાઓનું પરિણામ હોય, ત્યારે 'ઉત્પાદન' થાય છે અને ડ્યુટી માટેની જવાબદારી આકર્ષાય છે".

કોર્ટે "ઉત્પાદન" શબ્દસમૂહ સાથે સંબંધિત અગાઉના વિવિધ નિર્ણયોનો સંદર્ભ આપ્યો. હાલના કેસમાં આ ચુકાદો રેવન્યુને કેવી રીતે મદદ કરે છે તે સમજવામાં અમે અસમર્થ છીએ. અમે અગાઉ જ નિર્દિષ્ટ કર્યું છે કે બોટલો પરનું પ્રિન્ટિંગ કોઈ નવી વ્યાપારી વસ્તુને અસ્તિત્વમાં લાવતું નથી જે તેના લક્ષણ, ઉપયોગ અને નામમાં મૂળ વસ્તુથી અલગ અને વિશિષ્ટ હોય. આથી, અમે હાલના કેસમાં રેવન્યુની એ રજૂઆત સ્વીકારવા અસમર્થ છીએ કે બોટલો પર પ્રિન્ટિંગ કરવામાં 'ઉત્પાદન' ની પ્રક્રિયા સામેલ છે.

૧૮. આસામીના વિદ્વાન એડવોકેટે અમારી સમક્ષ ટેરિફ આઈટમ સંખ્યા ૨૩એ(જ) ના સંદર્ભમાં પુણે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એન્ડ કસ્ટમ્સ કલેક્ટોરેટ દ્વારા જારી કરાયેલ ટ્રેડ નોટિસ સંખ્યા ૨૮/૧૯૮૦ ની નકલ પણ રજૂ કરી છે. તે આ મુજબ છે:

"વેપાર સાથે સંકળાયેલા લોકોનું ધ્યાન સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ટેરિફની આઈટમ સંખ્યા ૨૩-એ તરફ દોરવામાં આવે છે.

૨. વેપારની માહિતી માટે સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે ડ્યુટી ચૂકવેલ સાદા કાયના સામાનની પ્રાપ્તિ પછી અલગ ફેક્ટરીમાં ડેકોરેટ કરાયેલા કાયના સામાન પર સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ટેરિફની ટેરિફ આઈટમ ૨૩-એ(જ) હેઠળ ફરીથી ડ્યુટી/વિભેદક ડ્યુટી વસૂલવા પાત્ર રહેશે નહીં.

તમામ સભ્ય ઘટકોને તે મુજબ જાણ કરવા મહેરબાની કરશો".

૧૯. વિદ્વાન એડવોકેટ રજૂઆત કરે છે કે રેવન્યુ માટે નોટિસથી વિરુદ્ધ કોઈ રજૂઆત કરવી ખુદી નથી. અમારું ધ્યાન આ કોર્ટના કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ, પટના વિ. ઉષા માર્ટિન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ, (૧૯૯૭) ૯૪ ઇ.એ.ટી. ૪૬૦ એસ.સી. ના ચુકાદા તરફ દોરવામાં આવ્યું છે જેમાં અમારામાંથી એક (એસ.સી. સેન) સભ્ય હતા.

તે કેસમાં એવું ઠેરવવામાં આવ્યું છે કે રેવન્યુને બોર્ડ દ્વારા જારી કરાયેલા નિર્દેશોની વિરુદ્ધ વલણ અપનાવવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં અને સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટની કલમ ૩૭બી ના ઘડતર પહેલાં અથવા તે પછી જારી કરાયેલા વિભાગીય પરિપત્રો રેવન્યુ પર સમાન રીતે બંધનકર્તા છે કારણ કે બંને કિસ્સાઓમાં ઉદ્દેશ્ય સમાન હતો એટલે કે વર્ગીકરણમાં સમાનતા પ્રાપ્ત કરવી. વિદ્વાન એડવોકેટ રજૂઆત કરે છે કે જો ટ્રેડ નોટિસ રેવન્યુ પર તે જ સ્વરૂપે બંધનકર્તા ન માનવામાં આવે તો પણ, આસામી દ્વારા એ દર્શાવવા માટે તેનો ઉપયોગ કરી શકાય છે કે વિભાગે પણ સંબંધિત શબ્દસમૂહ 'ઉત્પાદન' ને સમાન રીતે સમજ્યો છે. હાલના કેસમાં અમારા માટે ટ્રેડ નોટિસ પર આધાર રાખવો જરૂરી ન હોઈ શકે. અમે અગાઉ જ નિર્દિષ્ટ કર્યું છે કે બોટલો પર પ્રિન્ટિંગ કરવું એ એક્ટની કલમ ૨(એફ) ના અર્થમાં 'ઉત્પાદન' સમાન ગણાશે નહીં.

૨૦. સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ટેરિફની આઈટમ સંખ્યા ૨૩-એ માં ટેરિફ વર્ણનનો સંદર્ભ આપવો ઉપયોગી છે. આઈટમનું સામાન્ય વર્ણન 'કાય' અને 'કાયના સામાન' છે. તેમાં ચાર શ્રેણીઓ છે એટલે કે, (૧) ફ્લેટ-ગ્લાસ (૨)

લેબોરેટરી ગ્લાસવેર (૩) ગ્લાસ શેલ્સ, ગ્લાસ ગ્લોબ્સ અને લેમ્પ અને ફાનસ માટેની ચીમની અને (૪) ટેબલવેર સહિત અન્ય કાચ અને કાચના સામાન. સ્વીકાર્યપણે, બોટલો ભલે પ્રિન્ટેડ હોય કે ન હોય તે ઉપર દર્શાવેલી શ્રેણી (૪) હેઠળ આવે છે. જો રેવન્યુની રજૂઆત સ્વીકારવામાં આવે તો તે સદર ટેરિફ આઈટમ હેઠળ બેવડી કરાધાન પદ્ધતિ તરફ દોરી જશે. જ્યારે મુખ્ય ફેક્ટરીના ગેટ પર ૨૩-એ(૪) હેઠળ સાદી બોટલો પર ડ્યુટી વસૂલવા પાત્ર છે, ત્યારે જે પરિસરમાં આવું પ્રિન્ટિંગ કરવામાં આવે છે ત્યાં પ્રિન્ટિંગની પ્રક્રિયા પૂરી થયા પછી પ્રિન્ટેડ બોટલો પર ફરી એકવાર ડ્યુટી વસૂલવા પાત્ર થશે. આવી ડ્યુટી નિઃશંકપણે પ્રિન્ટેડ બોટલોની કિંમત પર હશે જેમાં માત્ર બોટલોના ઉત્પાદનનો ખર્ચ જ નહીં પરંતુ પ્રિન્ટિંગ ચાર્જનો ખર્ચ પણ સામેલ હશે. જ્યારે એકટની સંબંધિત જોગવાઈઓમાં તેના માટે કોઈ આધાર ન હોય ત્યારે રેવન્યુને સદર આઈટમ પર બે વાર ડ્યુટી વસૂલવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં.

૨૧. આ સંજોગોમાં એવું ઠેરવવામાં કોઈ મુશ્કેલી નથી કે અપીલ નં. ઇડી/એસબી ૬૮૨/૮૪-એ માં એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલો અભિપ્રાય ભૂલભરેલો છે કારણ કે પ્રિન્ટિંગની પ્રક્રિયા ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા નક્કી કર્યા મુજબ એક અલગ પરિસરમાં હાથ ધરવામાં આવી રહી છે અને આવી પ્રક્રિયા એકટના અર્થમાં 'ઉત્પાદન' નથી. પરિણામે, ૧૯૯૧ ની સિવિલ અપીલ નં. ૭૬૭ ને મંજૂર કરવી જ જોઈએ અને આથી મંજૂર કરવામાં આવે છે. ટ્રિબ્યુનલના તેમજ કલેક્ટર અને આસિસ્ટન્ટ કલેક્ટરના હુકમો રદ કરવામાં આવે

છે. સિવિલ અપીલ નં. ૭૬૭/૧૯૯૧ માં અપીલકર્તાને રેવન્યુ દ્વારા જારી કરાયેલી કારણદર્શક નોટિસ રદ કરવામાં આવે છે.

૨૨. તે પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા દાખલ કરાયેલી સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન (સિવિલ) નં. ૮૩૧૬/૧૯૯૪ ને ફગાવી દેવી જ જોઈએ અને આથી ફગાવી દેવામાં આવે છે.

૨૩. જ્યાં સુધી સિવિલ અપીલ નં. ૨૮૮૨/૧૯૯૩ નો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી કેસની હકીકતો પર અપીલકર્તાની રજૂઆત સ્વીકારવી જ જોઈએ. આ હકીકત વિવાદમાં નથી કે બોટલો પર પ્રિન્ટિંગ પાછા તે જ ફેક્ટરીમાં કરવામાં આવે છે જ્યાં બોટલોનું ઉત્પાદન થાય છે અને અંતિમ ઉત્પાદન જે ફેક્ટરીના ગેટ પર એક્સાઇઝપાત્ર આઈટમ બને છે તે પ્રિન્ટેડ બોટલ જ છે. આથી, પ્રિન્ટિંગ ચાર્જ સહિત પ્રિન્ટેડ બોટલોની કિંમત એ એક્સાઇઝપાત્ર માલની આંકણીપાત્ર કિંમત છે અને તેના પર ડ્યુટી વસૂલવા પાત્ર છે. હાઈકોર્ટનો નિર્ણય એ અર્થમાં ભૂલભરેલો છે કે તે એ હકીકતની નોંધ લેવામાં નિષ્ફળ ગયો છે કે બોટલો પરનું પ્રિન્ટિંગ પાછા સદર ફેક્ટરી પરિસરની અંદર જ પૂર્ણ થાય છે. આથી, અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે. હાઈકોર્ટનો ચુકાદો રદ કરવામાં આવે છે. ફાઇલ સંખ્યા આરઓ-૯૪૩/૮૩ માં કલેક્ટરનો તારીખ ૭.૭.૧૯૮૮ નો હુકમ પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે છે.

૨૪. બંને અપીલો અને સ્પેશિયલ લીવ પિટિશનમાં પક્ષકારો પોતાનો ખર્ચ જાતે ભોગવશે.

વી.એસ.એસ.

અપીલો મંજૂર કરવામાં આવી.

This is an AI-assisted translation.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.